

Väretföljderna

Så långt jag kan minns tillbaka i tiden, omkr. 60 år sen var väret
följden så som den nog varit i årtienden innan. De var ju sk. i
i gamla tiden. Di ordnade väretslaget efter jorden. De berättade på
att di inte hade utan naturlig gödsel, och den räckte ju ej till
mer än ett par skifte. Nu mera då di kalkar och har högt göd-
ning kan di så hur som helst, di ordnar passande gödning.

Råg sättes ju alltid på den bästa jorden, den som värete på back-
jord blev bäst. Där gödsades ju om hösten. Efter sägen, (året efter)
sattes i regel potatis. Di skulle bli kraftiga efter råg. Potatis
sattes aldrig på sidlänt mark. Di hemman som hade mycket
jord, var också kärr, (häger) Där sättes ju havre, där blev alltid
kraftig havre. Där blev alltid mycket grönt i bland, så där blev
bra föcker. När kärren blivit havre ett par år sättes di klöver i,
för omkr. 50 år sen börja di med timotej. Så fick där vara sådant
ett par år. Där som var stora kärr delades di i två skifte, omväxeln
med havre och grönt. Där sättes alltid mycket råg förr, både vårråg
och vinteråge även korn. De var ju efter havren.

Luf. 82.

/.

I forna tider brukades de mycket med svadjeland, nu är de mera sällan. De kom ju förekomma bland någon småbrukare. De beror till en del på brist på arbetskraft. Jag minns gott när de brändes av stora stycke föladsmark. Jung och enris brändes av, sen hackades rötterna upp. Där blev ju bara lite jord, men sten blev där ju stora stenar i mängd. Di fick riva i bland stenarna med hacka, eller spade. Den första skörden var havre, den fick hackas mer i bland stenarna. När den skulle skördas fick den skäras. De andra året var potatis, efterhand som di rydde sten, blev där mer jord, så blev skörden bättre. Så vässa skörden med havre, potatis, och råg, särskilt var råg, ett korn. Medelstora lantbruk, som var flera skifte, fick ju vara värsäd på de mesta flera år i rad. Potatis kunde inte vara på sidlänt jord. Alltmarksjord fick ju i regel vara hösnad, gräs, eller klöver, eller också värsäd. Här är ju flera större lantbruk som jag själv har arbetat vid, och som var i fråga om väst efter gamla tiden. Allt jord blev besädd och utnyttjad. Di åkrarna som var nära vid skifta ju med säd och potatis. Morötter hade di ju, men bara ett litet stycke. Den jord som var hängre från, som härr, rammer, o. s. v. bar alltid något sädeslag.

Ängsmark, eller annan gräsbeväset mark höstades varje år.
Omkring 50 år sen börja en förändring, di hade mera rotfrukter, och potatis.
Di höjste gödning så di drev upp jorden i större kraft. De börja med di
större gårdarna. Ängshöstenaden blev i vatt, de blev till betesmark.
De som var hängst i från släpptes ungdjur på. De som mest varit
orsak till omändringen är brist på arbetskraft, och den höga betelning.
Så får mycket av jorden ligga i vatt, den andra drives raskare än förr.
Di siste 25 åren har medfört stor omväxling. Di har rotfrukts-
odlingen gått raskt fram. Hur litet hantbruket är, har di ett bra
stycke rotfrukter, och likaså potatis. De i viss mån betala sig mest
i påga om avkastning. Di skulle räcka ända fram till djuren släpptes ut
på bete. I början var de mest kålrotter, men sen blev de foderbetor.
Inverkan på mjölken var di bättre. De är väl omkring 40 år sen di börja
med försök med sockerbetar. Nu har de slagit igenom, så di hantbruk
som har ett medelstort hantbruk, har sockerbetar på ett stort stycke.
Di räknar med att de ger större inkomst. Di har foderb., sockerb. o potatis
på tredjedelen av åkerarealen. Di har mindre säd, högst litet råg.
Så minskar fröskörden, di köper kraftfoder o minskar på djuren.

Potatisen har gått fram i stor utsträckning, på grund av berämnerna. De går ju i följd efter varandra på skiften. Sockerbetor, och foderbetor har di numera, då lantbrukarna själva får sköta dem, på den renaste jorden väl luckrad. På den tiden, omkr. 25 år sen, då di fick hejdt arbetskraft skulle di ha rotfrukter på den jorden som var fullast av ogräs, för den skulle bli rensad. Nu får de vara så, att rotfrukter får vara efter säd, sen potatis. Där får ju ändå vara både höstsäd och vårsäd mer än ett år på ett skifte. Di kan ju inte taga mer än tredjedelen eller något mer till rotfrukter och potatis. Säd kan di gott hava ett par år i rad på vart skifte, men potatis och rotfrukter får di skifta. Ärtor och isiker, även böner hade di rätt mycket av. Vicherna förstår till svinn. De gick i samana sur som rotfrukter, även i västföljd efter potatis. Di sådde inte så många ärtor och böner så di inverka på arealen. De naturliga betesmarkerna har inte minskat, di har nästan ökat, lantbrukaren lägger ut till betesmark, på brist på arbetskraft. Här är många skifte som i min barndom var svedjehand, nu är i vall till betesmark. Där har ingen insänning skett utan gräs fått växa över, som har kreatur betat, sen väset igen.

Träda förekommer förekommer ännu jord som legat i klävervall ett par år, arbetas upp, och rensas från sten. De jordar som är fria från stora stenar behöver ju inte trädas. Men de gamla så alltid jorden ska rita nåd av. Den stora rotfruktsodlingen har i viss mån inverkat. Åkerjordens blir mer utnyttjad till sådant.

På de sista åren 15, 20 har särskilt småbrukare lagt hela jordbruket om till frukt, och grönsaksodling. De har inga, eller få kreatur så har de ingen såd. osv vissa grönsaker kan de taga ett par skördar under sommaren. Här kan ju vara någon som håller den gamla västföljden, men eftersom de yngre tar vid så blir de omhändert.

De räknar med de ska gå mer rationellt, ge större avkastning. De har också kraftigare skördar på samma jord nu än förr. De beror ju på de driver med mer kraftgödning.